

PM 2016:90 RI (Dnr 110-366/2016)

Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (SOU 2015:91)

Remiss från Näringsdepartementet

Remisstid 23 maj 2016

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ” Digitaliseringens transformerande kraft - vägval för
framtiden (SOU 2015:91)” hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård anför följande.

Ärendet

Näringsdepartementet och digitaliseringskommissionen har remitterat slutbetänkandet Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden till kommunstyrelsen i Stockholms stad. Digitalisering ses som den tredje industriella revolutionen och förändrar vad vi gör, hur vi gör och vad som går att göra. Utvecklingen innebär en omvälvande förändring av samhället. Att se digitaliseringens möjligheter handlar om att se hur verksamhetsutveckling kan ske med hjälp av teknik och it. För att säkerställa att hela samhället får ta del av utvecklingen och bland annat för att minska det digitala utanförskapet är det viktigt att offentlig sektor förstår och driver på denna förändring. Det finns starka skäl att tro att digitalisering kan vara den avgörande faktorn för att klara välfärdens utmaningar i framtiden.

Digitaliseringskommissionen har identifierat sex strategiska områden som är av avgörande betydelse framöver för att svara upp mot samhällsutvecklingens möjligheter och utmaningar och utredningen har även haft fem utgångspunkter som varit styrande för de analyser och bedömningar som gjorts.

Remissen finns att läsa in sin helhet på [Regeringens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret ställer sig mycket positiv till att digitaliseringskommissionen lyfter upp digitaliseringens transformerande kraft på agendan och föreslår åtgärder för att säkerställa att Sverige inte halkar efter i den internationella konkurrensen.

Mina synpunkter

Vision 2040 "Ett Stockholm för alla" slår fast att Stockholm de kommande åren ska bli världens smartaste stad. En smart stad innebär att IT och ny teknik används för att höja kvaliteten i vardag och arbete för de som lever, vistas och verkar i staden. Stockholms stad har under ett flertal år gjort ambitiösa satsningar i riktningen att bli en smart stad och under år 2016 kommer en strategi tas fram där färdriktningen för stadens satsningar inom området preciseras.

Stockholm är Europas snabbast växande stad. Samtidigt ser vi att allt fler människor och resurser runt om i världen koncentreras i och kring städer. Urbaniseringen ökar städernas betydelse som centrum för ekonomi, politik och miljöfrågor. Digitalisering har en viktig roll att fylla för att säkerställa en generös och fungerande välfärd. Digitaliseringskommissionen fastställer att digitaliseringen kommer att vara den enskilt starkaste förändringsfaktorn i samhället fram till år 2025. Stockholm har de förutsättningarna som krävs för att vara i framkant. Vi har ett väl utbyggt fibernätverk, en stor mängd öppen data och inte minst ett nära och konstruktivt samarbete mellan staden, akademien och näringslivet.

Det går bra för Stockholm, men det går inte bra för alla stockholmare. I arbetet med digitalisering, både på lokal och nationell nivå, är det viktigt att motverka det digitala utanförskapet. De möjligheter och fördelar som digitaliseringen medför ska omfatta alla grupper i samhället.

Några punkter är extra viktiga att lyfta inför arbetet som följer digitaliseringskommissionens rapport.

Det är önskvärt att vidare titta på hur digitaliseringen kommer att påverka offentlig myndighetsutövning och service. Det behövs en sammanhållen syn med gemensamma standarder och arbetssätt för det offentliga Sverige.

För att identifiera och undanröja hinder för utökad digitalisering är det bra att en utredning tillsätts, men det är också viktigt att snabbt få fram modeller för stöd i tolkningsfrågor för befintlig lagstiftning i relation till ny teknik.

På samma sätt som ansvaret för annan infrastruktur delas mellan centrala och lokala aktörer är det önskvärt att det finns en nationell samordning för informationsförsörjningen. I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets synpunkter.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen "Digitaliseringens transformerande kraft - vägval för framtiden (SOU 2015:91)" hänvisas till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 28 april 2016

KARIN WANNGÅRD

Bilaga

Remiss av slutbetänkandet Digitaliseringens transformerande kraft - vägval för framtiden (SOU 2015:91), sammanfattning.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Digitaliseringskommissionen har identifierat sex strategiska områden som är av avgörande betydelse framöver för att svara upp mot samhällsutvecklingens möjligheter och utmaningar. De strategiska områdena är:

1. Kontinuerligt statligt engagemang för att främja digitaliseringen i samhället
2. Regelverk som fungerar i och för den digitala omställningen
3. Kompetens för det digitala samhället
4. Infrastruktur för att främja digitaliseringen
5. Datadriven innovation för tillväxt och välfärd
6. Säkerhet och integritet i en digital tid

Inom respektive område ges förslag på åtgärder, främst på vidare utredningar men även mer direkta åtgärder såsom incitamentsprogram för att öka könsbalansen på högre it-utbildningar.

Utredningen har även haft följande fem utgångspunkter som varit styrande för de analyser och bedömningar som gjorts samt till viss del för kunskapsinhämtningen:

1. Det hållbara samhället är målet
2. Det offentliga ska vara proaktivt
3. Ledarskap krävs på alla nivåer i offentlig verksamhet
4. Innovation och utveckling av näringslivet ska främjas
5. Kritisk massa behöver uppnås

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 13 april 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ställer sig mycket positiv till att digitaliseringskommissionen lyfter upp digitaliseringens transformerande kraft på agendan och föreslår åtgärder för att säkerställa att Sverige inte halkar efter i den internationella konkurrensen.

I betänkandet finns referenser till olika källor som pekar ut digitaliseringen som den största transformerande kraften i samhället de kommande åren. Stadsledningskontoret delar helt den uppfattningen. Stockholm arbetar med att ta fram en strategi för smart och uppkopplad stad för att säkerställa att digitaliseringens möjligheter tas tillvara och kommer medborgarna till nytta. Stockholmsregionen har som mål att regionen ska bli bäst i Sverige på att se och dra nytta av de möjligheter som den digitala utvecklingen innebär.

Digitaliseringen innebär ett paradigmskifte och har redan förändrat Stockholmsregionens sätt att leva. Förändringen har pågått länge men har accelererat på senare år genom snabb teknikutveckling och minskade kostnader för teknik. Människor lever idag i ett samhälle som präglas av mobilitet, där information är tillgänglig var de än är, samt där det digitala och det fysiska allt mer smälter samman.

Mängden data och information som produceras och samlas in ökar kraftigt, bland annat genom användningen av sociala medier och utvecklingen inom Internet of Things (IoT). IoT

är ett samlingsbegrepp för fysiska objekt som kommunicerar elektroniskt med omvärlden. All insamlad data, ”big data”, möjliggör nya lösningar. Genom IoT och big data kan exempelvis trafikstyrning optimeras baserat på realtidsinformation.

Samhället står inför stora förändringar och digitalisering är en nödvändighet för att klara den allt större gruppen äldre i behov av insatser, underlätta vardagslivet för barnfamiljer samt effektivisera integrationsprocessen. Det finns starka skäl att tro att digitalisering kan vara den avgörande faktorn för att klara välfärdens utmaningar i framtiden. Med tanke på de stora förändringar samhället står inför hade det varit önskvärt om kommissionen djupare hade utrett hur digitaliseringen kommer att påverka offentlig myndighetsutövning och service samt haft en tydlig inspirerande vision för det offentliga Sverige. Områden där digitalisering skulle kunna innebära både effektiviseringar och ökad medborgarnytta.

Kommissionen lyfter fram digitaliseringen som en stor möjlighet inom näringslivet, till exempel nämns artificiell intelligens i samband med robotisering inom industrin. Staden vill därutöver också lyfta upp de möjligheter som ligger inom vård, skola och omsorg. Artificiell intelligens är inte något som bara handlar om robotar och industri. Stadsledningskontoret har framförallt identifierat diagnostisering inom vård och omsorg samt system som bland annat genom att läsa ögonrörelser tidigt kan upptäcka dyslexi hos barn som intressanta och nyttskapande digitala lösningar. Olika former av gamification och ”flipped classroom” inom skolan kan dessutom göra lärandet mer lustfyllt samtidigt som det blir möjligt att kontinuerligt följa utvecklingen på individuell nivå.

Stadsledningskontoret håller med om att det är av vikt att identifiera digitaliseringsförsvårande lagstiftning och att det är en avgörande faktor att regleringar som hämmar digitaliseringen ses över och anpassas. Stadsledningskontoret är dock av uppfattningen att detta behov inte kommer att tillgodoses enbart genom att en utredning tillsätts i syfte att göra en kartläggning över digitaliseringsförsvårande lagstiftning. Liksom Digitaliseringskommissionen konstaterat är ett kännetecken för samhällsutvecklingen med hjälp av digitalisering den höga hastigheten. Digitaliseringen går oerhört snabbt och kommer att öka exponentiellt. Enbart en utredning kommer inte att hinna identifiera vilka lagar som är i behov av revision, utreda dessa och komma med konkreta ändringsförslag för att dessa lagförslag ska ge någon konkret effekt på digitaliseringen. Om mer resurser istället läggs på det som utredningen benämner modeller för stöd i tolkningsfrågor kommer befintlig lagstiftning att kunna tolkas i ljuset av ny teknik. Tillsammans med en utredning kommer detta att leda till att digitaliseringsförsvårande lagstiftning kan undanröjas snabbare.

Digitaliseringskommissionen rekommenderar att Upphandlingsmyndigheten startar ett forum för samverkan och dialog kring digitaliseringsfrämjande upphandling. Stadsledningskontoret delar uppfattningen att det är av stor vikt att tillvarata de möjligheter som upphandling ger för en ökad digitalisering, innovation och uppnående av miljö- och klimatmålen. För att uppnå målet med att hela inköpsprocesser digitaliseras, men också att den offentliga sektorn är pådrivande i digitaliseringen och att innovationsvänliga upphandlingar görs, krävs större nationellt samordnade insatser på detta område.

Stadsledningskontoret anser att en av de mest avgörande frågorna för digitaliseringen av det offentliga Sverige är gemensamma standarder och begreppsmodeller. Detta krävs för att uppnå interoperabilitet mellan system och plattformar över kommun- och myndighetsgränser. Indelningen av centrala och lokala myndigheter i olika ”stuprör” gör det svårt att få fram nödvändiga investeringar, samtidigt som behovet av lokala lösningar inte får underskattas och påverkas av reglerna för det kommunala självbestämmandet. Detta är inte bara en teknisk fråga utan handlar även om semantisk interoperabilitet samt juridisk och organisatorisk dito. Stadsledningskontoret har en förhoppning om att den utredning som tillsätts för att ta fram ett förslag för organisering av det nationella främjandearbetet tar samtliga dessa aspekter i beaktande.

Behovet för offentliga aktörer att kunna utbyta information med varandra på ett säkert och automatiserat sätt ökar hela tiden. Kommuner och övrig offentlig sektor måste säkerställa att de investeringar som görs inom it-området är framtidssäkrade och inte blir en återvändsgränd. I praktiken finns det idag endast ett fåtal aktörer som har förmåga att leverera de system och infrastruktur som en kommun behöver. Risken är stor att kommuner vid outsourcing förlitar sig alltför mycket på sin huvudleverantör vilket kan leda till att man bygger enligt leverantörens proprietära lösningar och därmed utestänger mindre aktörer samt gör det svårt och dyrt att byta leverantör. Detta kan motverkas med en genomtänkt strategi

för plattformar där olika verksamheter kan bytas ut oberoende av andra förutsättningar. Utöver det kommissionen pekat på vill stadsledningskontoret också framhålla vikten av att regeringen i det fortsatta arbetet tar initiativ för att samordna uppbyggnaden av statliga och kommunala myndigheters it-arkitektur för att uppnå största möjliga verksamhetsnytta och interoperabilitet mellan kommuner och myndigheter. På samma sätt som ansvaret för vägnätet delas mellan centrala och lokala aktörer bör det finnas en nationell samordning för informationsförsörjning. Genom att peka ut en statlig myndighet som ansvarig för ”den digitala Sverigeförhandlingen” skulle betydande effektiviseringsvinster kunna göras.

Ett intressant initiativ inom myndighetssamarbete de senaste åren är verksamt.se. Där har Bolagsverket, Skatteverket och Tillväxtverket samlat den information och de e-tjänster som är till nytta för den som ska starta eller driva företag. Tanken är att verksamt.se ska bli en portal för företagare där man enkelt kan anmäla vilken verksamhet man bedriver samt direkt ansöka om eventuella tillstånd. Uppgifter behöver bara lämnas vid ett tillfälle och skickas till rätt instans oberoende av var i landet verksamheten bedrivs. Stadsledningskontoret ser stor potential i liknande lösningar för andra livssituationer, till exempel kring integration och jobb.

Digitaliseringen kan innebära stora möjligheter för de som idag står långt från arbetsmarknaden. Tröskeln för den som inte har ordnade bankkontakter att öka sin egen försörjning är många gånger alltför hög, vilket medför att svart arbete är den enklaste vägen. Med hjälp av smarta lösningar där beskattad ersättning blir tillgänglig på ett bankkort utan att arbetstagaren har ett traditionellt bankkonto, kan även de med dålig förankring i samhället erbjudas en bättre och enklare väg in i försörjning. För att uppnå detta krävs bland annat en samordnad identifieringsprocess och hantering av e-legitimationer för personer utan bankkonto. Detta är även viktigt för att säkerställa en snabb integrering av nyanlända in i samhället och arbetslivet.

Digitaliseringskommissionen konstaterar att Danmark är världsledande inom digitalisering och att nära 90 % av medborgarna har registrerat en elektronisk brevlåda för myndighetspost. Samtidigt förordas inte den lösning som Danmark har valt utan man vill låta alla medborgare som vill få behålla fysisk myndighetspost. Detta innebär att staten både behöver investera i ett digitalt postsystem och samtidigt behålla den nuvarande postdistributionen. Stadsledningskontoret vill också lyfta att betänkandet inte uppmärksammar hur digital myndighetspost ska hantera till exempel delgivning. Det uppstår även frågor om sekretessbelagd information och andra känsliga personuppgifter och hur detta ska hanteras på ett säkert sätt. Under förutsättning att detta klarläggs på ett fullgott sätt anser stadsledningskontoret att digital myndighetspost bör bli det främsta alternativet även i Sverige.

Stadsledningskontoret håller med om att det är av vikt att könsbalansen i it-sektorn blir jämnare samt att det är ett bra sätt att bota bristen på kompetens som kommer att behövas för utvecklingen av det digitala samhället. Det incitamentsprogram som föreslås är ett nytt grepp som syftar till att ge konkret och omedelbar effekt. Det är positivt att sökande bedöms utifrån studiemeriter. Stadsledningskontoret tror också att denna insats kommer att få effekt vad gäller antalet kvinnor på högre it-utbildningar.

Stadsledningskontoret bedömer att det utöver denna satsning vore önskvärt med ytterligare åtgärder för att verkligen lyfta intresset för it och digitalisering inom den underrepresenterade gruppen, och ser en risk med att den föreslagna satsningen endast leder till fler kvinnor på den här typen av utbildningar under den period då studiemedlen är subventionerade. För att i förlängningen få en jämnare könsbalans samt överlag öka kompetensen inom it-sektorn bör regeringen även överväga insatser i tidig ålder, på förskola och grundskola, som ökar samtliga barns intresse för teknik, kreativitet och problemlösningsförmåga.

Därtill är det viktigt att poängtera att digitaliseringen inte endast är en konsekvens av ny teknik. Digitaliseringen slår igenom på alla områden och karaktäriseras av att den förändrar hur vi gör saker, hur vi arbetar och kommunicerar och så vidare. Att se digitaliseringens möjligheter handlar om att se hur verksamhetsutveckling kan ske med hjälp av teknik och it. Det är därmed inte säkert att fler personer med högre it-utbildning kommer att tillfredsställa behovet av digital kompetens. Utbildningsinsatser, exempelvis i form av vidareutbildning, bör även riktas mot redan yrkesverksamma kvinnor för att öka kunskapen om digitaliseringens möjligheter och utmaningar och om hur man kan använda digitaliseringen

för verksamhetsutveckling inom det området där man redan är verksam.

Den satsning som exempelvis föreslås på ett digitalt kompetenslyft för ledare i kommunal verksamhet verkar lovande, och stadsledningskontoret ser med glädje fram emot att se hur detta kan hjälpa till att lyfta digitaliseringen ytterligare steg.